

ACC. NR. M. 7725:1-12.

Landskap: Halland Upptecknat av: Walter Welin

Härad: _____ Adress: _____

Socken: FALKENBERG Berättat av: Fröken Hildegard Bergström

Uppteckningsår: 1941 Född år 1862 i Falkenberg

Adress: Storgatan 61, Falkenberg. Födelsedag: 17/8

Vårfrudagen.	s. 1.
Fastlagen.	s. 1.
Påsk.	s. 2.
Valborgsmässoafton och 1:a maj.	s. 3.
Kristi Himmelsfärdsdagen.	s. 4.
Pingst.	s. 4.
Trefaldighet.	s. 5.
Midsommar.	s. 5.
Marknader.	s. 6.
Jordbruk i Falkenberg.	s. 6.
Ljusinbringningsfesten okänd.	s. 7.
Mårten.	s. 7.
Lucia.	s. 7.
Julen.	s. 8.
Utfärder med släde.	s. 10.
Nyåret.	s. 11.
Trettondagen.	s. 11.
Tjugondagen.	s. 12.
Övernaturliga väsen.	s. 12.
Vätteljus.	s. 12.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 7725:1

Landskap: Halland Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress:
Socken: Falkenberg Berättat av: Bergström
Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

✓Vårfrudagen.

-Firades vårfrudagen på något särskilt sätt?

-Nej!

-Ät ni aldrig våfflor eller gädda?

-Nej!

-Skulle ni inte lägga er vid dagsljus?

-Den 25 mars skulle man lägga sig i dagsljus. De gamla sade "tranan bär ljus i säng". Vi skulle då lägga oss vid 8-tiden.

"Lägg er nu, så får ni se tranan i sömnen", brukade mor säga.

Men nu är allt sådant gammalt väck!

-Kom tranan med gåvor till barnen?

-Nej!

-Klädde aldrig någon ut sig till trana?

-Nej!

✓Fastlagen.

-Bröt ni björkris som ni satte i vatten, så att det slog ut till påsk?

-Nej! Det gör de mera nu. Förr gjorde det det inte. Här var för kallt för att man skulle kunna ta in något ris.

-Risade ni aldrig varandra med ris?

-Jo, det gjorde vi ibland!

-Slog ni katten ur tunnan?

-Nej, aldrig!

-Ät ni bullar?

-Ja, ja men, med mjölk, på måndagen. Och på tisdagen hade vi pannkaka. Vi unga brukade lägga till litet var, och sedan fick vi vara på ett ställe i hemmen och äta bullar med mjölk.

Skriv endast på denna sida!

d.c. 14

ACC. N:R

No 7725:2.

Landskap: Halland Upptecknat av: Walter Welin
 Härad: Adress:
 Socken: Falkenberg Berättat av: Bergström
 Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

✓Påsk.

-Dymmeln känner jag till. Det var Bulla-måndag, pannkakstisdag, dymmelonsdag, skärtorsdag, långfredag och påskafton.

-Ät ni skärtorsdagskål eller påskgröt?

-Nej!

-Ansåg ni att mjölkmat var farlig att äta på långfredagen?

-Det har jag verkligen aldrig hört förr!

-Varifrån fick ni äggen?

-De flesta hade både höns och änder. De som inte själva hade höns, köpte ägg på torget. Dessa ägg färgades givetvis. I fernbock blev de röda. Så virade vi på lökskal, varvid de blev gula. Fernbock köptes på apoteken. En del färgade sina ägg i kaffesump. Vid påsk brukade vi "k a m p a ä g g". Uppe på Vallarna vid gamla tullbron samlades alla, både ungdom och äldre. Vi hade hårdkokta ägg med oss. Den som slög sönder udden fick 1 öre och priset för baken var detsamma. Vi sade alltid "udd" och "bak". Gick ett ägg sönder var det inte så farligt, ty barn gick och sålde, och äggen var inte så dyra då. De spelade i regel om pengar, 1 öre. Vidare brukade alla slå "b o l l här på Vallarna vid påsk. Nästan hela sta'n här nere var bara sjöfolk på den tiden. De voro så kvicka och präktiga. De hade ett bollträd och slog med. Den som fick fatt i bollen skulle sticka den som kom springandes. Dessa bollspel höll på några söndagar även sedan påskveckan var över. Så lektes ä n k e l e k e n. Två och två stod i en lång rad, och så skrek en:

└Sista paret ut!

Den som stod där framme skulle försöka smäcka till dem, och så var de tagna. Änkeleken lektes alltid vid påsk.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 7725-3

Landskap: Halland Upptecknat av: Walter Welin
 Härad: Adress:
 Socken: Falkenberg Berättat av: Bergström
 Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Påskharen talade ingen om, vi klädde inte heller ut oss under påsken. Inte heller fäste vi stegar och ugnsrakor eller band på ryggen på folk när det var skärtorsdag. Men vi tände upp på skeldar, och det var också ute på Vallarna. Alla skulle dit ut. Det gör de än i dag men inte så som förr. Eldarna tändes påskafton.

-Skulle ni hålla er i stillhet på långfredagen?

-Jo, det skulle vi alltid sådana där högtidsdagar såsom Bön-dagarna. Då fick vi aldrig riktigt gå ut! Folk var då svartklädda.

-Flaggades det på halv stång?

-Det var inte så allmänt med flaggor då. Hela sta'n kände varandra. Här var bara 800 personer när jag var flicka.

✓ Valborgsmässoafton och 1:a maj.

-Var första maj den första vördagen?

-Ja, det var den!

-Bar ni maj i by eller sjöng ni majvisan?

-På kvällen siste april gick här ungdom och sjöng. De som hade ägg gav dem det. På landet gick även vuxna, men här i Falkenberg var det bara barn. Självt har jag inte varit med, men jag vet att de hade kalas efteråt.

-Drack ni mærg i benen?

-Ja, i min barndom var det ute och drack mærg. Min bror var t.ex. alltid ute och tappade mærg. Det var björksav. De hade det hem på en flaska.

-Tände ni upp majeldar i det fria?

-Nej!

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 7723:4

Landskap: Halland Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress:
Socken: Falkenberg Berättat av: Bergström
Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppfattades första maj som festdag?
- et arbetades som vanligt.
-Förekom utflykter första maj?
-Det var allt bra tidigt. Det var om pingst, som man företog utflykterna.

✓Kristi Himmelsfärdsdagen.

-Firades Kristi Himmelsfärdsdagen på något särskilt sätt?
-Då var de alltid till sjöss och seglade samt hade matpåsen med sig. De låg sedan och kånkade hela dagen. Vi hade båt själva, så jag har själv varit med många år. Vi seglade alltid neråt Morups fyr och ut till Marsten. Några källor förekom här inte i närheten.

✓Pingst.

-Tog ni in löv eller gröna kvistar till pingst?
-Ja, vi majade alltid till pingst. Och likaså var de då ute och skulle höra göken. Vi gick i ottan ut till skogen med matkorg för att höra göken g a l a. Det var så vackert att höra fågelkvittret. Vi var där sedan i skogen hela morgonen. Vi hade kaffekittel med och hade riktigt festligt. Vi gick inte till någon bestämd plats utan där vi trodde att vi bäst skulle höra göken. G ö k o t t a kallade vi det för.

-Klädde ni sängarna med grönt till pingst?

-Nej!

-Gav barnen föräldrarna en pingstkrans?

-Nej!

-Förekom utflykter vid pingst?

-Förutom gökotteturerna var vi ute med häst och vagn vid

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7725 : 5.

Landskap: Halland Upptecknat av: Walter Welin
 Härad: Adress:
 Socken: Falkenberg Berättat av: Bergström
 Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

H j u l e b e r g, men det var p i n g s t d a g e n. Gökottan var tidigt på morgonen samma dag. Vi gick först och hörde göken och sedan for vi till Hjuleberg.

-Klädde aldrig någon ung flicka ut sig till pingstbrud?

-Nej!

✓ Trefaldighet

firades inte på något sätt.

✓ Midsommar.

-Vi sa' bara midsommar här uppe. Någon särskild lövmarknad hade de inte på torget, men nog salufördes det grönt alltid. Eljest bröt vi själva till majstången. Lövgubbar, midsommarbrudar och midsommareldar förekom inte alls här i Falkenberg men väl majstång. Förutom majstång sade vi också majträd men inte midsommarstång eller menträd. Majstänger förekom ute på Vallarna, här på Gåsatorget - ibland hade vi två stycken på torget - samt nere vid hamnen. Så hade de majstänger runt om på landet förstås. I toppen satt en krona, och på armarna hängde kransar. Det var vi unga som band och klädde den. Några privata majstänger förekom inte. De hade inte på gårdarna. Vem som spelade? Jo, det var Ahlgren; det var en gammal spelman, som nästan alltid spelade fiol. Hans gamla mor spelade också. Han spelade ofta på Gåsatorget, och efter hans musik har jag dansat många midsomrar. Här gick dessutom rätt många tyskar och italienare omkring och spelade. De kunde få fatt i dem någon gång, men det var ju mera sällsynt.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7725:6

Landskap: Halland Upptecknat av: Walter Welin
 Härad: Adress:
 Socken: Falkenberg Berättat av: Bergström
 Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

Marknader.

- I april och oktober när tjänarna flyttade var här liv och rörelse, ty då gick de stora marknaderna av stapeln.

-Nu skall de handla upp sina pengar!, brukade mor säga när de kom dragandes in till staden vid mikaeli. Marknaden hölls uppe på Stora torget och vid Rådstun. Här nere på Gåsatorget såldes bara lin och blånor. Här var 800 människor, knappt det, på den tiden. Vid marknaderna var här alltid mycket med cirkus, som slog upp sina tält vid någon lycka, som de fick hyra.

Jordbruk i Falkenberg.

-Allihop hade jordbruk förr. Till varje fastighet hörde jord, så att de kunde ha kreatur också. Vi hade bara höns och änder, men de flesta hade häst och ko. De hade både 2-3 hästar och 6-7 kor. En del hade förstås bara 1 ko. Här strax utanför vår trädgård började ängarna. Nere på Backarna nere vid stranden fanns en allmän betesplats, dit djuren kördes ner om somrarna. Om kvällarna hämtades de sedan hem igen.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR.

M. 7725:7

Landskap: Halland Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress:
Socken: Falkenberg Berättat av: Bergström
Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ljusinbringningsfesten

känner jag inte till.

v Märten?

-Firade ni Märten här uppe?

-Ja ja men! Med Märten Gås. Vi åt gås Mårtensafton. En del hade det till kväll, men vi hade det alltid till middag. Vi hade gås och risgröt men inte i utfisk. Märten kallades inte för "lilla jul".

J Lucia

firades med kaffe. Flickorna bar ljus på brickan när de kom in med kaffet tidigt på morgonen. Efter kl. 12 på Lucianatten skulle man inte arbeta. I synnerhet brukade k v a r n a r n a stannas.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

No. 7725:8.

Landskap: Halland Upptecknat av: Walter Welin
 Härad: Adress:
 Socken: Falkenberg Berättat av: Bergström
 Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

✓ Julen.

-Förekom julmarknad i Falkenberg?

-Nej!

-Vilka förberedelser gjordes för julen?

-Först och främst storstädades ju. Sedan bakades. Vi bakade stort matbröd, allt vetebröd och alla småkakor själva. Dessa lades ner i stora burkar och varade mestadels ända till påsk. Vi hade själva bakugn. De flesta hade egna ugnar, så de behövde inte gå bort och få bakat. Ja, så var det slakten. Vi hade två stora präktiga grisar, som slaktades till julen. Slakten ägde inte rum på någon bestämd dag. Här var både de som voro utlärdade slaktare och de som kunde slakta utan att vara slaktare i egentlig bemärkelse. Så bryggde vi ju själva juldrickat. Julgran hade vi så långt jag kan minnas. J u l a f t o n gick här s t j ä r n g o s s a r och sjöng julvisor. Jag minns nu inte vilka visor som de sjöng, men jag kommer särskilt ihåg, att de alltid skulle in och ha sig vars en s n a p s när de sjungit. Det var inte ungdom utan äldre som gick omkring och sjöng. Stenberg, den gamle skepparen här borta har inte varit med och inte heller lotsförman Ekman. Det var ännu äldre än de. De hade stjärnan med sig. De hade bara några vita skjortor över sina vanliga kläder samt en toppformig hatt på huvudet.

Förr i tiden sprang man alltid omkring med julklapparna. Nu delar de ut dem lugnt och sansat, men då var det till att gömma sig och kasta in dem. Nu är det tomte som kommer med dem. Tomte förekom aldrig förr. Julgranarna salufördes på torget. Stora lass kom uppifrån skogsbygden, Sällared o. s. v. I granen hängdes först och främst ljus men också grannlåt och glitter. Vi hade

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

No. 7725:9

Landskap: Hälsland Upptecknat av: Walter Welin
 Härad: _____ Adress: _____
 Socken: Falkenberg Berättat av: Bergström
 Uppteckningsår: 1941 Född år 1862 i Falkenberg

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

då vaxstaplar i st. för ljus. Så klippte vi remsor av kulört papper, som krusades. Vi satte aldrig granar eller enar utanför porten, men det var här ställen, där de gjorde. Innan de började med julgran hade de ofta julträ. Särskild kärve sattes upp åt fåglarna. et gör vi än!

-Pryddes rummen med bonader eller satte ni upp halmkronor?

-Nej!

-Lade ni halm på golvet?

-Nej! Man fick inte ha det inne i sta'n. Men det hade de alltid på landet. Ljusen stöpte vi alltid hemma, t. ex. pråsor. Vaxstaplarna till julgranen köptes däremot.

-Lade man upp särskilda julhögar?

-Ja, barnen skulle alltid ha sina särskilda högar med en stor vetekekaka med krans på samt en "pytta".

-Vad åt ni för julmat?

-Fisk och gröt. På sina ställen hade de också julskinka, men det hade vi inte. På julafton förekom dopp i grytan. Vi doppade brödet i spadet. Vi fick inte någon annan mat, ty de hade ju så mycket att göra.

Julen blåstes inte in och inte heller ringdes den in utöver den vanliga helgringningen. Inte heller sköts julen in/Nyåret sköts inte heller in!/I ottan gick vi allmänt. I kyrkan var kryss, där det brann ljus.

-Förekom baler efter julen?

-Det var inte så mycket med baler förr, men senare blev det vanligt med maskeradbaler. Några utklädningar förekom inte under julen, inte heller Staffansgång eller Staffanssjungning. Några övernaturliga väsen ansågs inte vara i farten vid jul.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 7725:10.

Landskap: Halland Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress:
Socken: Falkenberg Berättat av: Bergström
Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Utfärder med släde.

-Om vintern roade vi oss med slädpartier. Då riggade vi en stor båt, och så gav vi oss iväg med en hop skrindor efter. Färden ställdes alltid till Ljungby gästgivargård, där vi skulle äta middag. Dessa slädpartier anordnades när här var mycket snö, alltså efter jul. Båten som riggades sattes på en stor slädställning, med segel och allting. Så var där förridare. De hade litet annat på sig än de andra. Hästar drog båten. Så kom det massvis med skrindor efter. En gång åkte jag och min syster tillsammans med en sjöman, och när vi mötte en sväger till den nu levande Stenberg mitt emot här, sade han:
-Nehej, en sjöman till häst är en styggelse även om det är vid ett slädparti!

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 7725:11.

Landskap: Halland Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress:
Socken: Falkenberg Berättat av: Bergström
Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

✓ Nyåret.

- Vakade ni in det nya året?
-Ja, då satt vi alltid uppe och drack någonting samt skålade.
-Ringdes det nya året in?
-Inte i min barndom, men nu talar Anders de Wahl i radio!
Däremot skrev pojkar årtalet med krita på dörrarna. Nyåret
sköts inte heller in här uppe hos oss.

✓ Trettondagen.

Om Stjärngossar Se även J U L E N.

-Jag har förut talat om stjärngossar vid j u l e n, men det
förekom även sådana vid trettonhelgen. Men det var y n g r e
som gick vid 13-helgen. De kom in och sjöng, och så hade de en
Judas som bar pungen och så skulle han ha pengar. En var Hero-
des, en annan Morgolands konung, tre voro de vise männen och så
var där Herodes tjänare och Judas med sin pung. När de utfört
sitt spel, så sjöng de:

Vi hava ock en Judas,
som bär vår pung.
Han beder om slantar
uti sin tomma pung.

Och i regel fick han också några slantar i sin pung. De ut-
klädda hade vitt om sig med skärp. Kungen hade en trekantig
hatt, och en, Morgolands konung, var svart som en neger. På senare
tider var det vara småpojkar som gick omkring, men dessförinnan
var det framför allt sjöfolk som ägnade sig "åt det".

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

№ 7725:12.

Landskap: Halland Upptecknat av: Walter Welin
Härad: Adress:
Socken: Falkenberg Berättat av: Bergström
Uppteckningsår: 1941 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

✓ Tjugondagen.

-Granen plundrades i allmänhet i n n a n tjugondagen. Den barrade i regel långt innan. Några följen som sopade ut julen känner jag inte till, men Knutsdagen då stoppade de upp någon figur, som sedan ställdes utanför dörren. När de sedan öppnade dörren, ramlade figuren in på dem.

Troll & Jättar.

Ingenting alls.

Bäckhästen.

Ingenting.

Vätteljus.

-De sade vätteljus, om de hade sett ett litet skimmer ute på ängarna, men vad det var för något vet jag inte.

Skriv endast på denna sida!